

Valpens utveckling 0-49 dygn.

Vi stannar vid 7 veckors ålder eftersom det är mellan 0 till 7 veckors ålder som valpens beteenden utvecklas snabbast och intensivast.

För att förstå denna utveckling ska vi komma ihåg att hunden föds både blind och döv och är föga rörlig, den är alltså relativt dåligt rustad för det vuxna livet då den föds. Den första utvecklingen blir därför mycket snabb, i tid räknat.

Nervsystemet är inte utvecklat när valpen föds, utan det fortsätter att utvecklas några veckor framåt. Hjärnan växer och når sin färdiga form vid 6 veckors ålder. Nervcellerna ökar i storlek och antalet kontaktställen växer avsevärt efter födelsen, dessutom genomgår många av cellerna en mognadsprocess kallad Myelinisation. Nervtrådarna är till början nakna och impulserna passerar sakta och med svårighet genom dem. Efter hand kommer en mörghidida att skapas som omger nervtråden, Myelin.

Den här skidan underlättar impulsens passage genom nerven, myeliniseringen börjar äga rum i olika hjärncentra, men även i hela ryggraden, där den sker från huvudet mot svansen. Detta förklarar att frambenens motorik utvecklas före bakbenens. Processen avslutas vid 5-6 veckors ålder. Hela nervsystemet förändras under mognadsprocessen och vissa beteenden visar sig och försvinner under dessa 7 veckor.

Bildandet av nervtrådarnas mörghididor är den faktor som styr utvecklingen av motoriken och sinnen.

Mellan raser och individer varierar tidpunkten obetydligt för dessa fenomen, men ordningsföljden är densamma.

God kännedom om hållpunkterna, gör att man när som helst kan se om en valp utvecklas normalt.

Man indelar hundens valptid i perioder:

Den neonatala perioden från 0 – 14 dagars ålder.

Mellanperioden från 14 – 21 dagars ålder.

Socialiseringsperioden 21 dagar till 3 månader.

Den juvenila perioden från 3 månader till puberteten.

För varje period kan man successivt redovisa:

Ätbeteende.

Uttömningsvanor.

Rörelsemönster.

Vakentillstånd och sömn.

Utveckling av sinnena.

Socialt respektive utforskande beteende visar sig först under socialiseringsperioden då hunden utvecklats tillräckligt för att ha relationer med individer och företeelser i omgivningen.

Neonatala perioden

Låt oss gå tillbaka till den första perioden: 0 – 14 dygn.

Vi skall först observera valparna i två experimentsituationer.

Första situationen: Modern lämnar valparna en stund, valparna ligger lugnt kvar i en hög i mitten av bädden, modern återvänder, puffar på dem vänder dem och slickar dem. När valpen känt moderns närvaro, söker den sig mot henne och letar efter en spene. Den diar medan den knådar juvret med framtassar och nos.

Andra situationen: Avlägsnas valpen från bädden skriker de ljudligt.

De rör sig inte i någon speciell riktning utan kryper långsamt runt medan de balanserar huvudet. Råkar en valp röra vid en annan valp slutar den med pendelrörelserna, den kryper mot den andra och lägger sig tätt intill, först då blir den lugn.

Redogörelse för den nyfödda valpens olika beteenden.

Ätbeteenden: Till en början diar valpen 7 – 8 gånger per dag. För att stimulera mjölkflödet knådar valpen juvret med nos och framtassar.

Rörelserna väcker de andra och får alla valparna att dia tillsammans. För att hitta en spene nosar sig hunden fram. Det som kallas rootingreflexen kan framkallas genom att valpens huvud får vila i handen, den svarar genom att gå framåt som om den sökte en spene, den kan förflytta sig flera meter utan att tröttna. När man håller fram ett finger slickar och suger den.

Uttömningsvanor: Tömningen av urin och avföring är helt och hållet reflexmässigt, den stimuleras av att modern slickar valpens mage och runt anus. Hon sväljer på så sätt alla uttömningar och bädden förblir ren. Om den lilla valpen växer upp utan sin mor måste reflexerna stimuleras flera gånger om dagen med fingret, tills valpen haft tömningar av både urin och avföring.

Rörelsemönster: Valpen rör sig ganska lite så länge kullen ligger i "boet". Om den isoleras kan man bättre observera rörelseförmågan, den kryper långsamt, balanserande huvudet med pendelliknande rörelser, kroppsstadgan är dålig över frambenen, obefintlig över bakbenen. Lyfter man försiktigt valpen runt halsen mellan tummen och pekfingret förblir den hoprullad, böjmusklerna är dominanta, reflexen försvinner runt 5:e dagen som följd av myelinisationen.

Vakentillstånd och sömn: De aktiva perioderna är korta, de utgör 2 – 15 % av den totala tiden som upptas av diande, resten av tiden sover valpen.

Två typer av sömn kan urskiljas: Den lugna korta sömnperioden; valpen ligger på sidan eller magen utan att röra sig eller skrika, ibland sträcker den på sig och gäspar, samt den aktiva långa sömnperioden som upptar 90 % av den totala sömnen. Man hör ljud och observerar olika rörelser i ben och kropp, man kan också se små ryckningar eller dallringar i musklerna i ansikte och öron samt rörelser i ögonlocken.

Utveckling av sinnen

Vid födelsen är väderkornet inte utvecklat, valpen kan inte känna igen sin mor på lukten. Fram till 21:a dagen är valpen döv, yttre hörselgången är stängd av en hudflik. Tiken meddelar sig inte genom ljud med sin avkomma, trots det utökas valpens repertoar snabbt. Nöjda ljud under diandet, jämmer och gnäll vid missnöje.

Under hela den här perioden är valpen blind, i själva verket är ögonlocken sammanvuxna.

Känselsinnet och känslan för temperatur är väl utvecklade redan vid födelsen, valpen söker oavbrutet kontakt och värme hos modern och syskonen.

Många viktiga reflexer igångsätts även genom stimulering av huden, t.ex. väcker slickandet uttömningsreflexen och rootingreflexen sätter igång sökandet efter en spene. Om man nyper valpen i en tass, böjer den benet och skriker.

Smaksinnet är väl utvecklat från födelsen.

Balansen är också medfödd, reglerande nerv är redan myeliniserad. Sätts valpen på en icke hal sluttande yta vänder den sig uppåt, den geotaktiska reflexen, knuten till gravitationen. Lagd på rygg lägger den sig omedelbart på mage igen.

Förändringar under den neonatala perioden.

Framstegen visar sig framför allt i motoriken, djuret förflyttar sig lättare.

Placeringstesten visar hur långt myeliniseringen har fortskridit.

Om man lyfter valpen och sänker den mot t.ex. ett bord, så fort ett ben vidrör en yta sätter valpen ner tassens. Omkring den 5:e dagen svarar frambenen positivt på det här testet, medan svaret är negativt för bakbenen, det blir inte positivt förrän runt 8:e dagen.

När man lyfter valpen som förut, mellan tummen och pekfinger, är den inte längre hoprullad utan utsträckt, eftersom sträckmusklerna dominerar en period efter 5:e levnadsdagen.

Mellanperiod 14 – 21 dagar

Dagen då ögonen öppnas inleder mellanperioden som varar från 14:e till 21:a dagen, man måste dock vänta några dagar innan valpen ser.

Ätbeteende: Den lilla hunden fortsätter dia, men rootingreflexen avtar allteftersom de övriga sinnen utvecklas. Lagg märke till lapningsförsöken som uppträder ungefär den 18:e dagen. Den första tanden spricker fram ungefär den 21:a dagen, det är en hörntand i överkäken. Nu börjar hunden gnaga.

Uttömningsvanor: Uttömningsreflexen finns fortfarande kvar när mamman slickar valpen. Mot slutet av mellanperioden blir valpen mer självständig, den har uttömningar utan att stimuleras, men det sker var som helst.

Rörelsemönster: Motoriken förbättras märkbart och koordinationen blir bättre. Från 12:e dagen håller frambenen upp hela kroppens tyngd, bakbenen från 16:e dagen om än inte helt perfekt. Omkring den 21:a dagen håller sig valpen lite darrigt upprätt på bakbenen. Nu finns inga hopdragningar, utsträckningar i lemmar och ryggrad, det är normal spänning på böj och sträckmuskler, de är i jämvikt.

Vakentillstånd och sömn: De vakna perioderna blir allt längre, aktiviteterna blir varierande och valpen är vaken ungefär 35 % av tiden. Resten av tiden upptas av lugn respektive aktiv sömn.

Utveckling av sinnen: Luktnerven myeliniseras. Luktsinnet utvecklas betydligt. Fast ögonen är öppna i början av mellanperioden, är synen dålig, valpen hittar inte en annan valp med hjälp av synen. Går den till en kant (stup) ser den inte nivåskillnaden, utan faller. Omkring 21 dagars ålder börjar valpen, förutom ljud, att använda synen för att ta sig till andra valpar i kullen.

Socialiseringsperiod

Socialt beteende: Det sociala beteendet utvecklas med sinnesorganens mognad, varför man inte talar om auditiv (hörsel) eller visuell (syn) kommunikation än. Men det finns känselkommunikation, det ömsesidiga slickandet och sökandet efter kroppskontakt.

Ljud: Sprittningsreflexen uppträder ca: 21 dagen. Valpen börjar höra. Detta får vanligen utmärka slutet på mellanperioden.

Under socialiseringsperioden tar valpen kontakt med yttervärlden, den bygger också upp sociala relationer. Valpen får kunskap om sin egen art och det sociala livets regler. Kommunikation och regler lär den under hela

socialisationen, men vid 7 veckor är lärotiden om egna arten avslutad. Man observerar att mellan 3:e och 5:e veckan dras valpen till allt levande oavsett art.

Den lär sig känna igen olika arter på deras karaktäristika (specifika beteenden för arten). Från 5 veckors ålder avtar intresset för arter som valpen inte förut mött. Från den åldern övergår detta minskade intresse t.o.m. i fruktan. Vi drar härav slutsatsen att den gynnsammaste perioden att lära känna vänligt sinnade arter börjar vid 3:e veckan och går mot sitt slut från och med 6:e veckan.

Ätbeteende: Tiken ger fortfarande di, men allt oftare gör hon det stående. Hon är borta allt längre stunder. Valpen övergår gradvis från flytande föda till halvflytande föda, det händer att tikar stöter upp halvsmält föda till sina valpar från tre veckors ålder. Vid 5 till 6 veckors ålder äter valpen nästan som en vuxen hund.

Valpen får 3 mål om dagen, allt för hård föda har den svårt att tugga eftersom mjölkttänderna är för spetsiga. Den får nästan aldrig dia längre, avvänjningen sker vanligen vid 7 veckors ålder. För övrigt lapar valpen vatten och mjölk som den vuxna hunden. Valpen växer fort, vid 7 veckors ålder väger den ca: 10 gånger födelsevikten.

Uttömningsvanor: I början av socialiseringsperioden har valpen uttömningar överallt, från 5:e veckan går den regelbundet ur bädden för detta. Vid 6–7 veckors ålder går valpen och söker spår av tidigare uttömningar, innan den tömmer sig. Man observerar att den alltid återvänder till samma platser.

Han och honvalpar intar nästan samma ställning vid tömningen, först flera månader senare lyfter hanen på benet för att urinera.

Rörelsemönster: Vid 4 – 5 veckors ålder går valpen ännu lite osäkert, den springer, tar sig över hinder. Vid 6–7 veckors ålder är myeliniseringen avslutad, olika hållningsreflexer fungerar, man kan säga att koordinationen nästan är jämförbar med den vuxna hundens.

Vakentillstånd och sömn: Vid 4 – 5 veckors ålder är valpen vaken mer än 65 % av tiden. Rytmen börjar likna den vuxna hundens. Aktiva perioder avbryts av korta sömnperioder, då sover valparna i stort sett alltid i en hög i bädden. Vid 6 – 7 veckor kommer de att sova ensamma och utanför bädden.

Socialt beteende:

Från 4:e veckan är det vokala ("rösten") komplett; hunden skäller, morrar och gnyr.

Från början av 4:e veckan kommer valpen under lek att testa en serie rörelser och ställningar med hjälp av syskonens reaktioner, det är så den lär sig utveckla den visuella kommunikationen. Bland de olika rörelserna noterar vi svansviftningen. Kroppsställningarna testas också under lekens gång. Vid 6 – 7 veckors ålder är de tydligare, dominerande attityd, underkastelseattityd, attityd som innebär inbjudan till lek, aggretdämpande signaler, kastar sig framåt med låg kroppsställning, i första hand med frambenen.

Det finns ytterst få studier på kroppskontakt hos hunden.

Man ser valpar i samma kull slicka varandra, de biter varandra ofta i nosen och öronen. Vi minns att valpen från 3 veckors ålder lär sig att den är en hund, den dras till varelser den möter, först och främst till mamman och sina syskon, därefter till människan som har hand om den regelbundet.

Eventuellt dras den också till djur av andra arter. Perioden varar tills valpen är ca: 7 veckor, de arter valpen då möter uppfattas som vänliga och med dem kommer den att ha goda relationer hela livet.

Vid 7 veckors ålder uppträder motvilja mot okända arter och perioden då valpen lär känna vänligt sinnade arter är slut. Aggressivt beteende och speciellt slagsmål är svårt att skilja från lek i den här åldern. Valparna slår varandra med tasserna, bits och klättrar på varandras ryggar. Vid 5 veckors ålder lärde de sig det som kallas bithämning, de biter varandra i öronen, men mjölkttänderna är sylvassa, så den bitne skriker och bitaren släpper taget, det är en viktig träning som lär valpen hur hårt den kan bita. Den börjar också försvara en sak eller något ätbart, närmar sig någon morrar den och lägger tasserna på saken ifråga. Den skakar leksaken som den vuxna hunden skakar ett dödat byte.

Hämmningsbeteendet uppträder under socialisationen. Här utför valparna i 7:e veckan samma aktiviteter tillsammans.

Undersökningsbeteende: När valpen blivit riktigt rörlig undersöker den aktivt, inte bara individer som vi sett, utan allt i omgivningen. För denna utforskning krävs hjälp av alla sinnen. Allt undersöks med ögonen, öronen, näsan och munnen, varje nytt föremål nosas länge och grundligt på. Det är svårt att veta om utforskningen sker med öron, ögon eller luktsinnet. Föremålet kan locka med sin form och färg men också genom ljud, lukt o.s.v. Hunden nafsar efter, biter och tuggar på allt som den hittar. Är de tidiga erfarenheterna rika och varierande inverkar det positivt på framtida inlärningar.

Resumé av de viktigaste beteendenas utveckling under 7 veckorsperioden

Ätbeteende:

Diandet pågår till 7:e veckan.

Valpen föder sig själv från 4:e veckan.

Först med halvfast föda, därefter fast föda.

Uttömningsvanor:

All uttömning är reflexutlöst av moderns slickande till 3–4 veckan då den spontana uttömningen debuterar.

Rörelsemönster:

Frambenen bär upp kroppen runt 8:e dagen.

Bakbenen bär upp den runt 15:e dagen.

Hunden sätter sig runt 18:e dagen, och kan stå runt 24:e dagen.

Vakentillstånd och sömn:

Den aktiva perioden ökar fort i längd i slutet av 3:e veckan, detta sker parallellt med att den aktiva sömnen snabbt minskar.

Den lugna sömnen tilltar mycket långsamt.

Utveckling av sinnen:

Luktsinnet utvecklas mellan 2:e och 3:e veckan.

Synen börjar utvecklas från ögonlockens öppnande vid ca:14 dagar till 4:e veckan då den är god.

Hörseln fungerar efter ungefär 21 dagar .

Smaksinne och förmåga att uppfatta beröring, smärta och värme är utvecklat redan vid födelsen.

Socialt och utforskande beteende:

Det sociala och utforskande beteendet når sin fulla utveckling i slutet av mellanperioden.

Juvenila perioden

Den juvenila perioden sträcker sig ifrån den första längre utflykten från boet, runt tolv veckor, och fram till hundens sexuella mognad. Tidpunkten för den sexuella mognaden varierar mellan raser och kön, men den inträffar vanligen mellan 6-16 månader hos tikar och mellan 10-12 månader hos hanhundar. Under den juvenila perioden förändras inte de grundläggande beteendena, däremot sker en gradvis förbättring av hundens rörelseförmåga och dess prestationsförmåga ökar. Vid sex månaders ålder är vissa raser mycket lika de vuxna till storlek och rörelseförmåga. De skulle, vid denna ålder, kunna existera utan sina föräldrar i en vild art.

Sinnen

Vid början av den juvenila perioden verkar alla sinnen vara fullt utvecklade. Runt 16 veckors ålder börja även de permanenta tänderna komma fram och efter sex månader har den unga hunden fått alla sina tänder.

Litt. Referenser:

Scott J.P. & Fuller J.L.

Dog Behavior – The Genetic Basis. University of Chicago Press

Fox M.W.

Canine Behavior. Charles C. Thomas – Springfield

Fox M.W.

Interactive Development of Brain and Behavior in the dog

University of Chicago Press